

концепція обумовлює, що головним завданням держави є забезпечення найбільшої кількості соціальних благ для максимально великої кількості членів суспільства. Однак здатність до повного сприйняття благ у кожної людини своя, тому одержувати при цьому більшу частку суспільного багатства має той, хто корисніший для суспільства. Ринкова концепція припускає відповідність доходу кожного власника фактора виробництва граничному продукту, отриманого від даного фактора. Соціальна справедливість при цьому встановлюється ринком і його регуляторами. Таким чином, у цьому випадку припустима значна нерівність при розподілі доходів. Вибір пріоритетної концепції соціальної справедливості визначається в кожному суспільстві по-своєму, виходячи з вироблених національних стандартів, що формувалися протягом усього попереднього історичного розвитку даної країни.

Обсяг суб'єктивних суспільних вимог значною мірою визначається, яку модель реалізації соціальної політики обрала держава для виконання нею соціальних функцій. Соціальна політика держави включає законодавчо визначені заходи, які усувають нерівності у розподілі доходів та соціальних благ, що об'єктивно існують в ринковій економіці.

На сьогодні сформовано три базові моделі соціальної політики держави: ліберальна, корпоративна та суспільна. В основі ліберальної моделі соціальної політики лежить принцип, що припускає особисту відповідальність кожного члена суспільства за свій добробут. При ліберальній моделі соціальної політики держава бере на себе відповідальність за збереження лише мінімальних доходів громадян і за благополуччя найменш забезпечених верств населення. Ліберальна модель соціальної політики максимально стимулює процес соціалізації бізнесу та подальший розвиток його форм та проявів на макроекономічному рівні.

В основі корпоративної моделі соціальної політики лежить принцип, який обумовлює, що відповідальність за своїх працівників несе організація. Створюючи систему довічного найму, організація стимулює працівників до внесення максимального трудового внеску, за що пропонує йому різні види соціальних гарантій у вигляді пенсійного забезпечення та соціальних пакетів. При корпоративній моделі процес соціалізації бізнесу здебільшого проявляється у мікроекономічних ефектах.

В основі суспільної моделі соціальної політики лежить принцип солідарності, який означає відповідальність усього суспільства за своїх

членів. Це так звана перерозподільча модель соціальної політики, при якій багатий платить за бідного, здоровий - за хворого, молодий - за старого. Основним суспільним інститутом, що здійснює такий перерозподіл, є держава, яка бере на себе велику частину відповідальності за соціальне благополуччя своїх громадян. У цьому напрямку саме повнота виконання державою є індикатором необхідності активізації процесу соціалізації бізнесу пріоритетно на макро- чи мікроекономічному рівнях.

Значно більшою мірою факторами, що визначають процес соціалізації бізнесу, є першорядність соціальних цінностей в офіційній ідеології суспільства, функціонування демократичних політичних інститутів, наявність правового простору для вільного функціонування різних суб'єктів господарювання. Жодна з вищерозглянутих моделей та концепцій не є ідеальною, оскільки кожна має свої переваги і недоліки, однак саме конфігурація моделі визначає алгоритм дій бізнесових структур в напрямку виконання вимог суспільства.

Мілана ПАХОМОВА

Університет менеджменту освіти, Україна

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА РЕФОРМА У РЕСПУБЛІЦІ

ПОЛЬЩА: ДОСВІД ТА УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У 90-х роках ХХ століття Польща (на той час Польська Народна Республіка) функціонувала як централізована адміністративна система, для якої було властива перевага відомчих структур. Бюджет держави до 1999 року формувався ієрархічно – за рахунок видатків та доходів бюджетів адміністративних одиниць нижчого рівня, що сприяло появі кризових явищ у більшості вагомих галузей країни. Такий підхід спричинив неефективність здійснення соціальної та економічної державної політики, негативний вплив на загальний рівень життя людей, невдоволеність народу урядом, відсутність умов для розвитку різних сфер і як наслідок – сталого розвитку всієї країни. До того ж той період означився історичним курсом Польщі до складу Європейського Союзу. Невідповідність системи регіональних одиниць номенклатурі NUTS (номенклатурні одиниці територіальної статистики) поставила під загрозу питання вступу Польщі як країни-кандидата до ЄС, адже через брак одиниць на регіональному рівні не міг забезпечуватися принцип

децентралізації та субсидіарності [2, с. 65–66]. То ж нагальна потреба в масштабній реформі публічної адміністрації диктувалася як внутрішньою, так і зовнішньою політикою.

Адміністративна реформа в Республіці Польща, здійснена у 90-их роках минулого століття не тільки створила нові територіальні одиниці самоврядування, а й значно вплинула на фінанси країни, стала каталізатором реформи публічних фінансів в Польщі” [1, с. 32]. І зокрема, сприяла логічній децентралізації влади, для якої стало характерним:

- передавання фінансових ресурсів від держави до органів місцевого самоврядування, дало право громадам визначати статті видатків та пріоритетних витрат;
- розширення владних повноважень і можливостей задоволення потреб громадян наблизило посадових осіб місцевого самоврядування до своїх виборців;
- збільшення довіри громадян до влади, активізація громади до участі в громадському управлінні, посилення людиноцентризму в державному управлінні.

За даними Департаменту структурної трансформації Канцелярії Голови Ради Міністрів Республіки Польщі [4], адміністративно-територіальна реформа в Польщі мала низку позитивних ефектів, серед яких найвагомішими за нашим переконанням, є:

- економія коштів у зв'язку із посиленням громадянського контролю за роботою держслужбовців;
- підвищення прозорості устрою адміністрацій різних рівнів;
- спрощення адміністративних процедур;
- зміцнення громад, забезпечення територіальних одиниць стабільними джерелами доходів, адекватних до завдань, що виконуються, у зв'язку із створенням нової системи державного фінансування;
- ефективне вирішення проблем усієї країни завдяки тому, що частина їх може виконуватися на місцевому рівні;
- можливість отримання міжнародної фінансової допомоги (уже в 2000 році Республіка Польща отримала від ЄС близько 850 млн.євро фінансової допомоги, а з 2001 року вона становила близько 6 млрд. євро щороку);
- створення інструментарію регіональної політики;

– природне формування політичних еліт – від місцевих громад – до державного рівня тощо.

І хоча реформа у Польщі оцінювалася більшістю міжнародних експертів як прогресивний процес, не можна не сказати і про негативні явища у країні, які виникали протягом здійснення адміністративно-територіально перерозподілу, серед яких зазначено:

- хаос у владних структурах;
- численні випадки протесту й незадоволення у суспільному середовищі (проведене опитування населення у 2001 році виявило, що 52% громадян незадоволені реформою);
- величезні фінансові витрати (з державної казни на організацію нових територіальних одиниць було витрачено близько 690 млн злотих (приблизно 172 млн дол.) [2, 70 -71].

Доречно зазначити, що історія процесу впровадження адміністративної реформи в Республіці Польща і сьогодні є актуальною темою для дослідження, що знайшло своє відображення у наукових працях як самих поляків (Г. Гожелака, Я. Ковальчика, Л. Журека, П. Байора, В. Томашевського), так і українських науковців (М. Марчука, С. Федонюка, М. Лесечко, О. Соскіна, А. Ткачука тощо).

Зацікавленість українських вчених причинами, обставинами, наслідками, позитивними та негативними впливами впровадження адміністративно-територіальної реформи у сусідній польській державі є історично обумовленою і логічною, адже Україна, ставши на тернистий шлях євроінтеграції, здійснює певні кроки для того, щоб стати рівноправною країною-кандидатом до вступу в ЄС.

Наближеність ментальних ознак польського та українського народів, територіальне сусідство, типові державні та громадські проблеми, залишені у спадок від «комуністичного життя» країн – усе це дозволяє провести певні паралелі між Україною та Республікою Польщею (тим більше, що Польща як країна, якій довелося подолати непростий шлях для прийняття її в ЄС, що має вагомий досвід щодо проведення масштабних публічних реформ, – може стати взірцем для України. А детальний аналіз ризиків дасть можливість уникнути багатьох негативних впливів та небажаних наслідків.

Отже, як переконує досвід Польщі, адміністративно-територіальний устрій можна вважати значущою публічною реформою, необхідною для стабільного та збалансованого соціально-економічного розвитку України, і що надзвичайно актуально для нашої держави – дієвим чинником, що

спроможний забезпечити її територіальну цілісність, реалізацію принципів сталого розвитку в межах територіальних утворень та країни в цілому.

Література

1. Gorzelak G. Reforma terytorialnej organizacji kraju / G. Gorzelak, B. Jałowiecki // Druga fala polskich reform / [pod red. L. Kolarskiej-Bobińskiej]. – Warszawa : Instytut Spraw Publicznych, 1999. – S. 11–50.
2. Федонюк С. В. Адміністративно- територіальна реформа у процесі інтеграції з ЄС (на прикладі Польщі) / С. В. Федонюк // Досвід вступу Польщі до Європейського Союзу : уроки для України : матеріали Міжнародного круглого столу 21 травня 2009. / за ред. С. В. Федонюка. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – С. 60–72.
3. Дані Департаменту структурної трансформації Канцелярії Голови Ради Міністрів Республіки Польщі [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.zachpomorskie.pl/art/reforma/coprzyre.html>.

Анна ПЕТРИКІВ

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ПОШУК МІСЦЕВОЮ ВЛАДОЮ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ПОТРЕБ ГРОМАД

В умовах децентралізації влади в Україні значно зростає координаційна функція органів місцевого самоврядування в економічному та соціальному розвитку території, що визначає необхідність подальшого розширення і зміцнення їх фінансової самостійності. Видатки цих органів часто перевищують доходи. Тому, поряд із традиційними джерелами, органи місцевого самоврядування змушені здійснювати пошук альтернативних джерел фінансування потреб громад, таким джерелом можуть стати так звані залучені кошти.

Використання залучених коштів виступає на сьогодні реальною можливістю збільшити доходи суб'єкта, що їх здійснює, і вирішити ті завдання, реалізація яких не може бути забезпечена в даний момент за рахунок власних доходів бюджету. Потреба в запозиченнях для органів місцевої влади обумовлена зростаючими обов'язками щодо життєзабезпечення населення, нестачі коштів для вирішення задач стратегічного розвитку муніципалітетів. Завдяки виходу на ринки

позичкового капіталу міста можуть отримати можливість швидко розвиватися, долати найбільш болючі проблеми, одержати додаткові можливості для фінансового забезпечення регіонів.

Зазначений фінансовий інструмент є одним з традиційних способів задоволення фінансових потреб місцевих органів влади в розвинутих країнах. При цьому в країнах з розвинутою ринковою економікою основним джерелом запозичених засобів для здійснення інвестиційних проектів разом з випуском цінних паперів є муніципальні позики. Для розвитку системи муніципальних позик в багатьох державах приймаються спеціальні програми, муніципальне комерційне кредитування розвивається при державній підтримці.

Актуальним може стати використання такого інструменту для запозичення ресурсів на рівні місцевих громад як прибуткові облігації місцевих позик. Їх особливість передбачає довгострокові терміни застосування, що дозволяє забезпечувати реалізацію довгострокових прибуткових проектів (наприклад, розвиток місцевої інфраструктури). Основна сума заборгованості і проценти за нею сплачуються з доходів, які приносить експлуатація кредитованих об'єктів. Випуск муніципальних облігацій дозволяє залучити в економіку регіону тимчасово вільні інвестиційні кошти як приватних так і іноземних інвесторів.

Досвід випуску муніципальних облігацій мають такі міста як Київ, Львів, Одеса, Харків, Запоріжжя, Луцьк та інші. Однак на сучасному етапі розвитку українських територіальних громад така форма залучення фінансових ресурсів використовується недостатньо та неефективно.

Значне розширення ринку місцевих запозичень в Україні, яке іноді називали „бумом запозичень міст”, що спостерігалось у 2003-2008 роках, змінилось абсолютним „заморожуванням” ринку муніципальних облігацій в наступних роках, яке продовжується і сьогодні. [1] Ринок українських муніципальних облігацій є доволі малим і в порівнянні з іншими країнами. У сусідній Польщі в обігу перебуває 103 емісії облігацій місцевих органів влади, номінованих в злотих на загальну суму 3,3 мільярда злотих або 1,05 мільярда доларів.[3]

Проблема ефективного використання місцевих запозичень стає все більш важливою, оскільки виникають нові аспекти випуску муніципальних цінних паперів у фінансовій системі держави, особливо на тлі фінансової кризи.

Також слід зазначити, що незважаючи на те, що муніципальні облігації є досить привабливим інструментом на фінансовому ринку як